

Fuad NƏZƏROV

*Azərbaycan Respublikası DİN-nin
Polis Akademiyasının 2-ci kurs
magistranı, polis kapitanı
e-mail: fuadnezerov19@gmail.com*

ƏMƏYİN MÜHAFİZƏSİ QAYDALARINI POZMA CİNAYƏTİNİN TÖVSİFİNİN BƏZİ PROBLEMLƏRİ

Açar sözlər: əmək, cinayət, təhlükəsizlik, əməyin mühafizəsi, texniki

Ключевые слова: труд, преступность, безопасность, охрана труда, технические

Keywords: labor, crime, security, labor protection, technical

Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkədə insan hüquqlarını ən üst səviyyədə müdafiə etməyə yönəlmiş və özündə bu hüquqları təsbit edən islahatlara başlandı. Bu islahatların əsası ana qanunumuz olan Konstitusiyamızın 1995-ci ilin 12 noyabr tarixində qəbul edilməsi oldu. Bununla yanaşı ölkəmiz, həmçinin insan hüquqlarının beynəlxalq səviyyədə təsbit edən bir çox beynəlxalq təşkilatlara qoşularaq, qəbul edilmiş sənədləri ratifikasiya etdi. O, sənədlərə verdiyi dəyəri isə Konstitusiyamızın 151-ci maddəsində bu şəkildə qeyd etdi: “Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sisteminə daxil olan normativ hüquqi aktlar ilə (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və referendumla qəbul edilən aktlar istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı dövlətlərarası müqavilələr arasında ziddiyyət yaranarsa, həmin beynəlxalq müqavilələr tətbiq edilir” [1].

Ana qanunumuzun ikinci bölməsində və üçüncü fəslində əsas insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları təsbit edilmişdir. Təsbit edilən vətəndaşların əsas hüquqlarından biri də əmək hüququdur və AR Konstitusiyasının 35-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur. Qeyd edilən maddənin 6-cı hissəsində “hər kəsin təhlükəsiz və sağlam şəraitdə işləmək, heç bir ayrı-seçkilik qoyulmadan öz işinə görə dövlətin müəyyənləşdirdiyi minimum əmək haqqı miqdarından az olmayan haqq

almaq hüququ” göstərilmişdir [1].

Ölkəmiz 1992-ci ildən etibarən Beynəlxalq Əmək Təşkilatının tam hüquqlu üzvü olduğdan sonra qeyd edilən təşkilatla əlaqələrini genişləndirməyə və qəbul etdiyi beynəlxalq sənədləri ratifikasiya etməyə başladı. Ötən dövr ərzində Azərbaycan Respublikası ilə BƏT arasında əmək, əmək münasibətləri, məşğulluq, əməyin təhlükəsizliyi və mühafizəsi, əmək qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi sahəsində əməkdaşlığın daima genişlənməsi amili ilə müşahidə olunan fəal əlaqələr yaradılmışdır. Azərbaycan Respublikasının aidiyyəti dövlət qurumlarının nümayəndə heyətləri il ərzində BƏT çərçivəsində keçirilən icaslarda, habelə əmək, məşğulluq, əməyin mühafizəsi, təhlükəsizliyi və əhalinin sosial müdafiəsi sahələrinə aid mövzulara dair müxtəlif ölkələrdə keçirilən iclas, seminar, təlim, konfrans və digər tədbirlərdə iştirak edirlər. Eyni zamanda, BƏT nümayəndələrinin müxtəlif illərdə Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərləri olmuşdur ki, bu əlaqələr əmək hüququnu həm daxili həm də beynəlxalq qanunvericilik səviyyəsində qorunmasına zəmanət vermişdir.

Həmçinin, AR-nın 2004-cü il 6 yanvar tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş 1996-cı il 13 may tarixli dəyişdirilmiş “Avropa Sosial Xartiyası”nın birinci hissəsinin üçüncü bəndində bütün işçilərin təhlükəsiz və sağlam əmək şəraitində işləmək hüququ nəzərdə tutulmuşdur [2].

“İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktın (1966-cı il) 7-ci maddəsində Paktın iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin ədalətli və münasib iş şəraiti hüququnu tanınması, həmçinin:

- bütün zəhmətkeşlər üçün ən azı;
- ədalətli əmək haqqı və eyni dəyərli iş üçün

heç bir fərq qoyulmadan hamının bərabər mükafatlandırılması; bu zaman qadınlara kişilər üçün olduğundan pis olmayan iş şəraiti təmin edilməli və eyni əmək üçün bərabər haqq ödənilməlidir;

- onların özləri və ailələri üçün bu Paktın qərarlarına müvafiq olaraq qənaətbəxş yaşayış;

- təhlükəsizlik və gigiyena tələblərinə cavab verən iş şəraiti;

- hamının yalnız iş stajı və ixtisas səviyyəsi əsasında daha yüksək vəzifələrə irəli çəkilmək üçün eyni şərait imkanı;

- istirahət, asudə vaxt və iş gününün ağlabatan şəkildə məhdudlaşdırılması və ödənilən mütəmadi məzuniyyət, eləcə də bayram günlərinin haqqının ödənilməsi təmin olunmalıdır [3].

Ölkə qanunvericiliyimizdə isə əməyin mühafizəsi haqqında əsas normativ hüquqi aktlara Əmək Məcəlləsi, “Həmkarlar ittifaqları haqqında” Azərbaycan Respublikasının 24 fevral 1994-cü il tarixli qanununu, “Texniki təhlükəsizlik haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2 noyabr 1999-cu il tarixli qanununu, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və digər orqanlar tərəfindən qəbul olunmuş aktları aid etmək olar.

Əmək Məcəlləsinin doqquzuncu bölməsi əməyin mühafizəsinə həsr olunmuş və həmin bölmədə əməyin mühafizəsinin həyata keçirilməsi üçün təminatlar, normalar, işəgötürənlərin məsuliyyəti və digər əsaslar xüsusilə qeyd edilmişdir [4].

Hüquq ədəbiyyatlarında əməyin mühafizəsi hər zaman dar və geniş mənalarda araşdırılır. Geniş mənada əməyin mühafizəsi dedikdə, işçilərin bütün əmək hüquqlarının qanunla qorunması, dar mənada isə işçilərin sağlam və təhlükəsiz şəraitdə işləmək hüququnu təmin etmək məqsədi ilə AR Əmək Məcəlləsi və digər normativ-hüquqi aktlarda, habelə kollektiv müqavilələrdə, sazişlərdə, əmək müqavilələrində nəzərdə tutulan texniki təhlükəsizlik, sanitariya, gigiyena, müalicə-profilaktika tədbirləri, normaları və standartları sistemi başa düşülür.

Əməyin mühafizəsinin normativ anlayışı ƏM-nin 3-cü maddəsinin 10-cu hissəsində nəzərdə tutulmuşdur: Əməyin mühafizəsi – işçilərin təhlükəsiz və sağlam şəraitdə işləmək hüququnu təmin etmək məqsədi ilə bu Məcəllədə və digər

normativ-hüquqi aktlarda, habelə kollektiv müqavilələrdə, sazişlərdə, əmək müqavilələrində nəzərdə tutulan texniki təhlükəsizlik, sanitariya, gigiyena, müalicə-profilaktika tədbirləri, normaları və standartları sistemidir [3].

Əməyin mühafizəsinin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi Əmək Məcəlləsinin 212-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur ki, əməyin mühafizəsinə dair vahid dövlət siyasəti müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən həyata keçirilir. Qeyd edilən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyidir. Nazirlik əməyin mühafizəsi sahəsində vahid dövlət siyasətini hazırlayır və həyata keçirir, əmək şəraitini yaxşılaşdırmaq və əməyin mühafizəsinin təmin etmək sahəsində müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının, işəgötürənlərin vəzifələrini müəyyənləşdirir, sağlam və təhlükəsiz əmək şəraitini təmin etmək sahəsində onların fəaliyyətini əlaqələndirir və ona nəzarət edir; həmkarlar ittifaqları və işəgötürənlərin nümayəndəli orqanları ilə məsləhətləşməklə əmək şəraitinin və əməyin mühafizəsinin yaxşılaşdırılmasına dair proqramları təsdiq edir, onların yerinə yetirilməsini təşkil və təmin edir; əməyin mühafizəsi vasitələrinin istehsalı barəsində müəssisələrə dövlət sifarişini müəyyən edir, bu vasitələrin hazırlanması və istehsalı üzrə müəssisələr yaradılmasına dair qərarlar qəbul edir; əməyin mühafizəsi sahəsində elmi tədqiqat işini təşkil edir və əlaqələndirir, müəyyən edilmiş qaydada təsdiq olunmuş milli proqramları həyata keçirir, bu işlərin maliyyələşdirilməsi qaydasını və şərtlərini müəyyən edir; əməyin mühafizəsi üzrə mütəxəssislərin hazırlanmasını təşkil edir; əməyin mühafizəsi üzrə respublikada vahid dövlət statistika hesabatının aparılması qaydasını müəyyən edir. Bundan başqa Əmək Məcəlləsinin 235-ci maddəsinin 1-ci hissəsində əməyin mühafizəsi normalarının, qaydalarının, habelə əməyin mühafizəsinə dair normativ hüquqi aktların tələblərinin yerinə yetirilməsinə əmək qanunvericiliyinə əməl olunmasına dövlət nəzarətini həyata keçirən orqan, yəni ƏƏSMN Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti vasitəsilə nəzarət olunur.

İş yerlərində lazımi şəkildə əməyin mühafizəsi

və təhlükəsizliyi qaydalarının alınmaması və ya əksik alınması səbəbi ilə yaşanan iş qəzalarında çoxlu sayda işçi yaralanmaqda ya da həyatını itirməkdədir. Bu qəzaların törətdiyi neqativ halların qarşısını almaq, ümumi əmin-amanlığı, təhlükəsizliyi, işçilərin və əhəlinin sağlamlığının qorunması işəgötürənlərin əsas vəzifələrindən biridir. İşəgötürənlərin bu sahədə vəzifələri Əmək Məcəlləsində xüsusilə qeyd edilmişdir. Həmçinin həmin Məcəllənin 207-ci maddəsinin üçüncü hissəsində əməyin mühafizəsi üzrə normativ hüquqi aktların tələbləri, əməyin mühafizəsi normaları, standartları, qaydaları əmək münasibətlərinin tərəfləri və digər fiziki və hüquqi şəxslər üçün məcburiliyi qeyd edilmişdir.

Lakin dövlətimiz əməyin mühafizəsini təkcə Əmək Məcəlləsi ilə deyil, baş verəcək halların ciddiyyətini nəzərə alaraq, bu hallara yol verəcək şəxslərin məsuliyyət məsələsini həm İnzibati Xətalar Məcəlləsində, həm də Cinayət Məcəlləsində əks etdirmişdir. Qeyd edilən fikrin normativ əsası isə Əmək Məcəlləsinin 238-ci maddəsidir. Həmin maddədə işçilərin iş yerlərində sağlam və təhlükəsiz əməyin mühafizəsi şəraiti təmin edilmədikdə və kollektiv müqavilələrdə nəzərdə tutulan tədbirlər yerinə yetirilmədikdə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada işəgötürənin inzibati və cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi təsbit edilmişdir.

İXM-in 198-ci maddəsində əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması maddəsi qeyd edilmiş və həmin maddənin dispozisiyası aşağıdakı kimi göstərilmişdir:

Əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasına, yəni:

-əməyin mühafizəsi üzrə standartların, normaların və qaydaların tələblərinə əməl edilməməsinə;

-binaların, qurğuların, avadanlığın və texnoloji proseslərin təhlükəsizliyinə riayət edilməməsinə;

-bilavasitə iş yerlərinin sağlam sanitariya-gigiyena şəraitinin və əməyin mühafizəsinin qüvvədə olan normativlərə uyğunlaşdırılmamasına;

-işçilərə lazımi sanitariya-məişət və müalicə-profilaktika xidmətinin təşkil edilməməsinə;

-normal əmək və istirahət rejiminə riayət

edilməməsinə;

-işçilərə müəyyən edilmiş müddətlərdə və tələb olunan çeşidlərdə pulsuz xüsusi geyim, xüsusi ayaqqabı və digər fərdi mühafizə vasitələrinin verilməməsinə;

-işçilərin əməyin mühafizəsi normaları və qaydaları üzrə təhsilinin, təlimatlandırılmasının, biliklərinin yoxlanılmasının təşkilinin və əməyin mühafizəsinin təbliğinin təmin edilməməsinə;

-kollektiv müqaviləyə əməyin mühafizəsi üzrə qaydaların daxil edilməməsinə;

-müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi müddətdə və formada əməyin mühafizəsi, əmək şəraiti və onların qüvvədə olan normalara uyğunlaşdırılması üçün görülən tədbirlərin nəticələri haqqında statistik hesabatın verilməməsinə;

-maşın və avadanlıqların fırlanan və ötürücü hissələrinin istehsalçı tərəfindən təchiz edilmiş mühafizə qurğuları olmadan istismar edilməsinə görə [5].

İXM-in 198.2-ci maddəsində isə texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarına riayət edilməsi vəzifəsi həvalə edilmiş şəxs tərəfindən bu qaydaların pozulması nəticəsində ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına yüngül zərərin vurulmasına görə, İXM-in 198.3-cü maddəsində isə həmin Məcəllənin 198.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əməllər zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına az ağır zərər vurulmasına səbəb olmasına görə məsuliyyət məsələsi qeyd edilmişdir [5].

Göründüyü kimi İXM-də maddənin redaksiyasında əməyin mühafizə qaydaları daha dəqiq göstərilmişdir. Biz bu məqalədə daha çox həmin normaların cinayət-hüquqi aspektindən şərhinə nəzər yetirəcəyik. Belə ki, Cinayət Məcəlləsinə nəzər yetirdikdə Məcəllənin 162-ci maddəsinin əməyin mühafizəsi qaydalarını pozma cinayətinə görə məsuliyyəti nəzərdə tutulduğunu görmüş olarıq:

Maddə 162. Əmək mühafizəsi qaydalarını pozma

162.1. Texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarına riayət edilməsi vəzifəsi həvalə edilmiş şəxs tərəfindən bu qaydaların pozulması nəticəsində ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına ağır zərər vurularsa [6.].

Qeyd edilən maddənin tərkibinə nəzər salsaq,

cinayətin obyektinin AR Konstitusiyasının 35-ci maddəsinin 6-cı hissəsində nəzərdə tutulmuş təhlükəsiz və sağlam şəraitdə işləmək hüququ və əməyin mühafizəsi, o cümlədən texniki təhlükəsizlik qaydaları olmasıdır.

Maddənin dispozisiyasında göstərilən əməyin mühafizəsi terminin normativ anlayışını yuxarıda qeyd etdik. Texniki təhlükəsizliyə isə 2 noyabr 1999-cu il tarixli “Texniki təhlükəsizlik haqqında” AR Qanununun 1-ci maddəsində anlayış verilmişdir. Texniki təhlükəsizlik – vətəndaşların və cəmiyyətin vacib həyati maraqlarının təhlükə potensialı obyektlərdə baş verə biləcək qəzalardan müdafiəsinin vəziyyətidir. Əməyin mühafizəsi üzrə standartlar, normalar və qaydalar isə yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi Əmək Məcəlləsində və “Texniki təhlükəsizlik haqqında” AR Qanununda öz əksini tapmışdır [7].

Cinayətin şərhində obyektiv cəhətə baxdığımız zaman texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulması nəticəsində ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına ağır zərər vurulmasında ifadə olunur. Lakin bu əməl üzrə cinayət məsuliyyətinin yaranması üçün müvafiq şərtlər olmalıdır. Bu şərtlərə texniki təhlükəsizlik və əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulması, texniki və əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulmasının ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına ağır zərər vurulmasına səbəb olması, texniki təhlükəsizlik və əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulması ilə baş vermiş nəticə arasında səbəbli əlaqənin olmasını qeyd etməliyik. Bu şərtlərdən hər hansı birinin olmaması bu maddə üzrə cinayət məsuliyyətini istisna edəcəkdir. Bu maddə blanket xarakterli olduğu üçün texniki təhlükəsizlik və əməyin mühafizəsinin başqa qaydalarının dairəsi müəyyənləşdirilməlidir. Bu halı müəyyən etmək üçün Əmək Məcəlləsinə və AR Nazirlər Kabineti 28 fevral 2000-ci il tarixli 27 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş “İstehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin təhqiqi və uçota alınması Qaydaları”na əsasən Dövlət Əmək Müfəttişliyinin tərtib etdiyi İstehsalatda baş vermiş bədbəxt hadisə haqqında Aktdan istifadə edilməlidir. Bu qeyd edilən Qaydaların 1.2-ci bəndində hansı hadisələrin baş verməsinin istehsalatda bədbəxt hadisə kimi təhqiq edilməli olma-

sını bizə müəyyən etməyə imkan verəcəkdir. Həmin Qaydalarda həmçinin hansı halların istehsalatda baş vermiş bədbəxt hadisə kimi təhqiq edilməli olmadığını dəqiqləşdirməyə kömək edəcəkdir. Həmçinin cinayət tərkibinin yaranması üçün təkcə bu qaydaların pozulması kifayət etmir. Bu qaydaların pozulması nəticəsində zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına ağır zərər vurulmalıdır [9].

Zərərçəkmiş şəxslərin dairəsinə müəssisələrin, təşkilatların işçilərini, daimi və ya müvəqqəti əmək fəaliyyəti müəyyən edən istehsal sahələri ilə olan sair şəxsləri aid edirik. Lakin elə şəxslər vardır ki, bu maddə də pozulmuş qaydalar nəticəsində ona zərər dəyərsə, o şəxslər bu cinayət əməli üzrə zərərçəkmiş şəxs qismində tanınmayacaqdır. O, şəxslərin dairəsi “İstehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin təhqiqi və uçota alınması Qaydaları”nın 1.1-ci bəndinin 4-cü abzasında müəyyən olunmuşdur. Həmin şəxslərdən hərbi qulluqçuları, məhkəmə hakimləri, Milli Məclisin deputatları və s. nümunə çəkmə bilirik. Onlar barəsində belə bir hal baş verərsə artıq Cinayət Məcəlləsinin digər maddələri ilə cinayət məsuliyyəti yaranacaq və maddə üzrə isə istisna ediləcəkdir [9].

Əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması ilə baş vermiş nəticə arasında səbəbli əlaqə olmaması bu cinayət üzrə məsuliyyəti istisna edir. Məsələn ola bilsin ki, zərərçəkmiş şəxsin öz ehtiyatsızlığı üzündən belə bir hal baş verir. Bu zaman biz cinayət məsuliyyətini istisna etməliyik.

Bu cinayətin başa çatmış hesab olunması üçün maddənin tərkibində göstərilən nəticələrinin yaranması kifayət edəcəkdir.

Subyektiv cəhətinə nəzər yetirsək, bu maddənin tərkib əlamətlərinin ehtiyatsızlığın hər iki formasında, yəni cinayətkarcasına özünəgüvənmə və cinayətkarcasına etinasızlıq formasında törədilməsini görə bilirik. Lakin göstərilən qaydalar təqsirin qəsd formasında yerinə yetirilərsə artıq bu cinayət əməli üzrə məsuliyyət istisna olunacaq, bu qaydalar üsul kimi istifadə ediləcək, əməl isə yaranmış konkret situasiyadan asılı olaraq Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələrinə görə tövsif ediləcəkdir [8].

Cinayətin subyektinə gəldikdə isə, subyekt maddənin dispozisiyında göstərilən şəxs, yəni texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin

başqa qaydalarına riayət edilməsi həvalə edilmiş şəxs olacaqdır. Bu subyekt mülkiyyət formasından və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq, idarə, müəssisə və təşkilatın mülkiyyətçisi, rəhbəri, onun müavinləri, baş mühəndislər, mütəxəssislər ola bilərlər.

“Türk Ceza Kanunu”na nəzər salsaq, həmin qanunda da bu maddəyə bənzər cinayətin olduğunu görə bilərik. Həmin qanuna görə işçinin peşə xəstəliyi və ya iş qəzası nəticəsində ölümü və ya yaralanması ilə nəticələnən cinayət şəklində qeyd edilmişdir. Həmçinin, bu əmələ görə işgötürənin də əmək mühafizəsi və təhlükəsizliyi qaydalarına görə vaxtında ehtiyat almadığına görə məsuliyyəti nəzərə alınır. Lakin həmin qanunun 20-ci maddəsinə görə hüquqi şəxslərə cəza verilə bilməz, amma təhlükəsizlik tədbiri növündə sanksiyalar tətbiq edilə bilər. Lakin, Türkiyə Cümhuriyyətinin “İş sağlığı və Güvenliyi Kanunu”na görə əməyin mühafizəsi qaydalarını pozan hüquqi şəxslərə işin dayandırılması, inzibati cərimə, dövlət tenderinə qadağa və işçilərin işdən saxlanması tipli inzibati sanksiyalar tətbiq edilir [10].

AR İXM-in 198-ci maddəsində isə bu qaydaların pozulmasına görə isə yalnız inzibati cərimə növündə inzibati məsuliyyət tədbiri nəzərdə tutulmuşdur. Bu tədbir düşünürəm ki, məsuliyyətinin ciddiliyini tam əks etdirmir. Həmin maddənin sanksiyasında qeyd edilən inzibati cərimənin məbləği bu qaydalara əməl etməyin məsuliyyəti məsələsini tam əks etdirmir. Ona görə, inzibati məsuliyyətdən daha ciddi məsuliyyət tədbiri olan cinayət məsuliyyətinə yönəlməyin bizim qanunvericiliyimiz baxımından daha məqsədəmüvafiq olduğunu düşünürəm. Çünki, bizim qanunvericiliyimizdə Türkiyə Cümhuriyyətinin “İş sağlığı və Güvenliyi Kanunu”nda göstərilən tərzdə inzibati sanksiyalar nəzərdə tutulmamışdır [11].

Bu qeyd edilənləri ümumiləşdirsək, düşünürəm ki, Cinayət Məcəlləmizin əməyin mühafizəsi qaydalarını pozma cinayətinə görə daha ciddi tədbirlər görülməlidir. Çünki, bu əməl nəticəsində şəxslərin sağlamlığına dəymiş zərər onların peşə xəstəliyinə tutulması, peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi, sağlamlığına ağır ziyan vurulması, ölümü ilə nəticələnməsinə səbəb ola biləcək hallara gətirib çıxarır. Həmin maddənin birinci his-

səsində nəzərdə tutulmuş sanksiyaya görə bu cinayət böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayət əməlidir və 2 ilədək müddətdə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulmuşdur. Nəticə də isə şəxsin sağlamlığına ehtiyatsızlıqdan olsa belə ağır zərər vurulur və ağır zərər özlüyündə peşə əmək qabiliyyətini itirməsini də ehtiva edir. Düşünürəm ki, qeyd edilən cinayətin sanksiyası yenedən qiymətləndirilməlidir. Çünki, cinayət ehtiyatsızlıqdan baş versə də, texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydaları ehtiyatsızlıqdan olsa da, ehtiyatsızlığın həm etinasızlıq, həm də özünəgüvənmə formasında pozulur. Məsələn, düşünək ki, işçiyə fərdi mühafizə vasitələri verilməli olduğu halda, bunların verilməsi həvalə edilmiş şəxs tərəfindən verilməməsi və ya müəssisə tərəfindən bu vasitələrlə təmin edilməmə şüurlu halda edilir. Düşünürəm ki, bu cinayət əməlinə görə həm qeyd edilən vəzifələrə riayət edilməsi həvalə edilmiş şəxsin, həm də həmin şəxsə o vəzifələri həvalə etmiş müəssisənin məsuliyyət məsələsi qiymətləndirilməlidir. Bizim Cinayət Məcəlləsinə görə də hüquqi şəxslərin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi mümkün deyildir. Buna baxmayaraq, Cinayət Məcəlləsinin 99-4.1-ci maddəsinə görə hüquqi şəxsə özünün xeyrinə və maraqlarının qorunması üçün həmin maddədə qeyd edilən fiziki şəxslər tərəfindən törədilən cinayətlərə görə cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilir. Həmin fiziki şəxslərdən biri də Cinayət Məcəlləsinin 99-4.1.1—99-4.1.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş vəzifəli şəxslər tərəfindən nəzarətin həyata keçirilməməsi nəticəsində hüquqi şəxsin işçisidir. Bu işçiyə CM-nin 162-ci maddəsində qeyd edilən vəzifələr həvalə edilmiş şəxsi də aid edə bilərik. Bu halı nəzərə alaraq, hüquqi şəxslərin də bu cinayət əməlinə olan məsuliyyətini artırmaqdan ötrü, işçilərin sağlamlığına dəyə biləcək zərərlərin, həyatı sevdiyi işdən ibarət olan işçilərin peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsinə, peşə xəstəliyinə tutulmasına səbəb ola biləcək nəticələrin qarşısını almaqdan ötrü təklif edirəm ki, cinayətin subyektini ilə yanaşı hüquqi şəxslərin də eyni zamanda bu əmələ görə birgə cinayət-hüquqi tədbirlərə tətbiq edilməsi məsələsi qiymətləndirilməlidir. Cinayət Məcəlləsinin 99-4.5-ci maddəsində, həmin Məcəllənin konkret maddələri ilə

nəzərdə tutulmuş əməllərin törədilməsinə görə cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilən əməllərin siyahısı konkret olaraq qeyd edilmişdir. Təklif edirəm ki, əməyin mühafizəsi qaydalarını pozma cinayəti-

nə görə də həmin cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilməlidir. Həmin maddənin o siyahıya əlavə edilməsi, hüquqi şəxsin bu qaydalara əməl etməsində müəyyən qədər məsuliyyəti artıracaqdır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası - <https://e-qanun.az/framework/897>
2. Azərbaycan Respublikasının 2004-cü il 6 yanvar tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş 1996-cı il 13 may tarixli dəyişdirilmiş “Avropa Sosial Xartiyası” - <https://e-qanun.az/framework/5409>
3. “İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Pakt (1966-cı il) - <https://www.coe.int/az/web/compass/international-covenant-on-economic-social-and-cultural-rights>
4. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi - <https://e-qanun.az/framework/46943>
5. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi – <https://e-qanun.az/framework/46960>
6. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi - <https://e-qanun.az/framework/46947>
7. “Texniki təhlükəsizlik haqqında” AR Qanunu - <https://e-qanun.az/framework/21>
8. AR Cinayət Məcəlləsinin Kömmentariyası
9. AR Nazirlər Kabinetinin 28 fevral 2000-ci il tarixli 27 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş “İstehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin təhqiqi və uçota alınması Qaydaları” – <https://e-qanun.az/framework/232>
10. Türkiyə Respublikasının “Türk Ceza Kanunu” - <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
11. Türkiyə Respublikasının “İş sağlığı və Güvenliyi Kanunu” - <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6331.pdf>

Фуад Назаров

Некоторые проблемы описания преступления нарушения правил охраны труда

В современное время одним из наиболее распространенных прав, используемых физическими лицами для удовлетворения своих жизненных потребностей, являются трудовые права, в этой сфере большое значение имеет организация охраны труда и трудового процесса в соответствии с правилами технической безопасности. Разумеется, охрана труда реализуется не только трудовым законодательством, но и уголовно-правовым регулированием. В статье преступление нарушения правил охраны труда исследовано как в уголовно-правовом, так и в трудово-правовом контексте, а также проведен сравнительный анализ на основе опыта зарубежных стран.

Fuad Nazarov

Some problems of the description of the crime of violation of labor protection rules

In modern times, one of the most widespread rights used by individuals to satisfy their vital needs is labor rights, in this field, the organization of labor protection and labor process in accordance with technical safety rules is of great importance. Of course, labor protection is implemented not only by labor law, but also by criminal law regulation. In the article, the crime of violating labor protection rules was investigated in both the criminal legal and labor legal contexts, as well as comparative analysis based on the experience of foreign countries.